

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEJAT SAKAOĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/9403
Karar Tarihi : 14/10/2015

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Nuri NECİPOĞLU
Hicabi DURSUN
Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Nejat SAKAOĞLU

Vekilleri : Av. Mehmet Rıfat İNAL
Av. Hayrettin KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırmassız el atma davasında hükmedilen tazminat bedelinin ödenmemesi ve kararın kesinleşme tarihinden itibaren hükmedilen tazminata kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyonaya sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Adalet Bakanlığına (Bakanlık) başvuru konusu olay ve olgular bildirilmiş, başvuru belgelerinin bir örneği görüş için gönderilmiştir. Bakanlığın 22/6/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve ekleri ile dava dosyasında yer aldığı şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, 5/4/2005 tarihinde Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesinde Ankara Valiliği (İdare) aleyhine açtığı kamulaştırmasız el atma davasında, Ankara ili Çankaya ilçesi Topraklık mevkiinde bulunan ve kendisine miras yolu ile intikal eden taşınmazın üzerine davalı İdare tarafından ilköğretim okulu yapıldığını belirterek söz konusu taşınmazın İdare adına tesciline karar verilmesini ve dava tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte lehine 12.500 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

7. Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesi 15/12/2005 tarihli ve E.2004/510, K.2005/425 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne, söz konusu taşınmazın İdare adına tapuya tesciline; 3.033,66 TL'nin, dava tarihinden itibaren değişik oranlarda yasal faiz uygulanarak davalı İdareden tahsil edilmesine ve başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

8. İlk Derece Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 29/5/2006 tarihli ve E.2006/3095, K.2006/6407 sayılı ilamı ile dava konusu taşınmazın iştirak hâlinde mülkiyete tabi olduğunu, bu nedenle diğer mirasçı paydaşların da davaya katılımının sağlanması gerektiğini, katılım sağlanamadığı takdirde miras şirketine mümessil tayin edilmesi ve böylelikle davaya devam edilmesi gerektiğini belirterek kararın bozulmasına hükmetmiştir.

9. Bozma ilamına uyularak dosyanın tekrar incelenmesinin ardından Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/12/2006 tarihli ve E.2006/344, K.2006/497 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne, söz konusu taşınmazın İdare adına tapuya tesciline, 3.033,66 TL'nin başvurucuya ödenmesine, söz konusu bedele dava tarihinden itibaren değişik oranlarda yasal faiz uygulanmasına, başvurucunun fazlaya ilişkin talebinin reddine hükmetmiştir.

10. Temyiz incelemesi sonunda İlk Derece Mahkemesinin kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 26/2/2007 tarihli ve E.2007/1044, K.2007/2170 sayılı ilamı ile onanmış; taraflarca karar düzeltme isteminde bulunulmaması üzerine 2/4/2007 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, kesinleşen Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesi kararına dayanarak 24/4/2007 tarihinde Ankara 23. İcra Müdürlüğü nezdinde icra takibi başlatmış; borçlu İdareye 4/5/2007 tarihinde icra emri tebliğ edilmiş ve icra takibi kesinleşmiştir.

12. Borçlu idare Ankara 23. İcra Müdürlüğüne gönderdiği 7/9/2007 tarihli yazı ile kamulaştırma faslında yeterli ödenek bulunmadığından yeterli ödenek temin edildiğinde ilgili dosyaya ödemenin yapılacağını bildirmiştir.

13. Başvurucu hâlen ödemenin yapılmadığını belirterek 20/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurucu 6/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile 6/2/2014 tarihinde borçlu İdare tarafından ödemenin yapıldığını ancak borcun ödenmesinin yaklaşık yedi yıl sürdüğünü bu nedenle mağduriyetinin söz konusu olduğunu ifade etmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesinin 1., 8., 11. ve Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, 2014/176 sayılı kararı ile iptal edilmeden önceki 13. fıkraları şöyledir:

“Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 9/10/1956 tarihi ile 4/11/1983 tarihi arasında fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek

üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kıyasın veya tamamen veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, mülkiyet hakkından doğan talepler, bedel talep edilmesi hâlinde bedel tespiti ve diğer işlemler bu madde hükümlerine göre yapılır. Bu maddeye göre yapılacak işlemlerde öncelikle uzlaşma usulünün uygulanması dava şartıdır.

...

Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması hâlinde, merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerinin (Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin güvenlik ve savunmaya yönelik mal ve hizmet alımları ile yapım giderleri için ayrılan ödeneklerin) yüzde ikisi, belediye ve il özel idareleri ile bağlı idareleri için en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının, diğer idareler için en son kesinleşmiş bütçe giderleri toplamının en az yüzde ikisi oranında yılı bütçelerinde pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödenekğin toplam tutarını aşması hâlinde, ödemeler, sonraki yıllara sâri olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir. Taksitlendirmede, bütçe imkanları ile alacakların tutarları dikkate alınır. Taksitli ödeme süresince, 3095 sayılı Kanuna göre ayrıca kanuni faiz ödenir. İdare tarafından, mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yerine, üçüncü fıkrada belirtilen diğer uzlaşma yolları da teklif edilebilir ve bu maddenin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılabilir.

...

... Bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez...

...

4/11/1983 tarihinden bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihe kadar kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazların idare tarafından kamulaştırılması hâlinde kamulaştırma bedeli ve mahkemelerce malikleri lehine hükmedilen tazminat ile bu davalara ilişkin mahkeme ve icra vekalet ücretleri de, idarelerce bu maddenin sekizinci fıkrasına göre bütçelerden ayrılacak paydan ve aynı fıkrada belirtilen usule göre ödenir ve işlem yapılır. Bu alacaklar için de bu maddenin on birinci fıkrası, bu fıkra kapsamında kalan taşınmazlar hakkında açılan her türlü davalarda ise yedinci fıkra hükümleri uygulanır. Bu fıkra hükmü, bu fıkra kapsamında kalan taşınmazlar hakkında açılan ve kesinleşmeyen davalarda da uygulanır..."

16. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun "Ödenemeyen giderler ve bütçeleştirilmiş borçlar" kenar başlıklı 34. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar, bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir. Ancak, malın alındığı veya hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.

Kamu idarelerinin nakit mevcudunun tüm ödemeleri karşılayamaması halinde giderler, muhasebe kayıtlarına alınma sırasına göre ödenir. Ancak, sırasıyla kanunları gereğince diğer kamu idarelerine ödenmesi gereken vergi, resim, harç, prim, fon kesintisi, pay ve benzeri tutarlara, tarifeye bağlı ödemelere, ilama bağlı borçlara, ödenmemesi halinde gecikme cezası veya faiz gibi ek yük getirecek borçlara ve ödenmesi talep edilen emanet hesaplarındaki tutarlara öncelik verilir."

17. 16/5/1956 tarihli ve 1956/1-6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı şöyledir:

"Taşınmazına kamulaştırmaz el konulan malik, el atmanın önlenmesi davası açabileceği gibi, bu eylemli duruma razı olduğu takdirde taşınmaz bedelini isteme hakkı da bulunmaktadır. Taşınmaz sahibinin el konulan taşınmazın bedelini talep ederek dava açması halinde, taşınmazın el koyma tarihindeki bedeli değil, mülkiyet hakkının devrine razı olduğu tarih olan dava tarihindeki değerinin belirlenerek tahsiline karar verilir."

18. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 15/11/2011 tarihli ve E.2011/5396, K.2011/22096 sayılı kararında şöyle denilmektedir:

"... Kamulaştırmaz el atma davaları uygulamada sıklıkla karşılaşılan davalardan olmakla birlikte, yasa ile düzenlenmiş değildir. Bu konuya ilişkin tek yasal düzenleme olan 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun 38. maddesi de 10.04.2003 tarih ve 2002/112 E. 2003/33 K. sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir. Uygulamada kamulaştırmaz el atma davaları; İBK, HGK ve Hukuk Dairelerinin içtihatlarıyla yön bulmaktadır. Konunun Dairemizi ilgilendiren yönü ise, bu nevi davalarda hükmedilen tazminatların zamanında ödenmemesi halinde uygulanacak faizin ne tür ve oranda olması gerektiği noktasındadır. Zira kamulaştırma yasası gecikme faizini öngörmemektedir. Bu cümleden olmak üzere, HGK kararları ve Dairemizin istikrar bulmuş içtihatlarında; "Kamulaştırma bedelinin arttırılması ilamlarında uygulanan T.C Anayasasının 4709 Sayılı Yasanın 18.maddesi ile değişik 46/son maddesinde yer alan kamulaştırma bedelleri ile mahkemece kesin hükme bağlanan arttırma bedellerine, son fıkraya göre kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanacağı" hükmünden farklı olarak, "Kamulaştırmaz el atmanın hukuksal niteliği itibarıyla bir haksız eylem olduğu, haksız eylemden doğan borçların, tazmini nitelikte olmaları nedeniyle uygulanacak faizin 3095 Sayılı Yasada belirlenen yasal faiz olduğu belirtilerek, uygulama bu güne kadar yasal faizin uygulanması şeklinde sürdürüle gelmiştir. Ancak, Anayasa'nın 35. maddesi ile koruma altına alınmış olan mülkiyet hakkının, hak sahibinin rızasına bakılmaksızın kamulaştırmaz el atma nedeniyle ihlali halinde, toplumun genel menfaatleri ile bireyin temel haklarının korunması arasında adil bir denge gözetilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, mülkün gerçek değeriyle orantılı makul bir tazminat ödenmediği sürece, bir mülkten mahrum bırakılmanın genelde aşırı bir ihlal teşkil edeceği, yasal faiz oranında gecikme faizi ödenmesinin yeterli olmadığı görüşü gerek öğretide gerekse uygulamada ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Bu bağlamda mülkiyete saygı hakkının ihlalinin, mahkemelerin, kamulaştırmaz el atmaya maruz kalan kişiler lehine hükmettikleri tazminat tutarının tayininde, yargılama süresi ile enflasyon arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkan değer kaybını dikkate almalarına imkân sağlayan yasal bir düzenlemenin olmayışından da kaynaklandığı, bu nedenle adil tatmin taleplerinin karşılanması gerektiği hususu benimsenmeye başlanmıştır.

Tüm bu açıklamalar ışığında idare, kendisine Anayasa tarafından tanınan olanak ve yetkileri yasaya uygun bir biçimde kullanmaksızın taşınmaza el atarak kamulaştırma ilkelerine aykırı davranamaz. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlama olmakla, Dairemizce içtihat değişikliğine gidilerek, özü ve vardığı hukuki sonuç itibarıyla aynı nitelikler taşıyan kamulaştırmamız el atmaya ilişkin ilamlarda hüküm altına alınan tazminatlara da Anayasanın 46/son maddesinde düzenlenmiş olan kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır." (Aynı yönde diğer bir karar için bkz. Yargıtay 12. HD., 26/10/2011 tarihli, E.2011/5698, K.2011/20397)

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/10/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçunun 20/12/2013 tarihli ve 2013/9403 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları

20. Başvuruçunun, Ankara ili Çankaya ilçesi Topraklık mevkiinde bulunan taşınmazı üzerine ilköğretim okulu yapılması nedeniyle açtığı kamulaştırmamız el atma davasında hükmedilen tazminat bedelinin hâlen kendisine ödenmediğini ayrıca mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminat bedeline kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvuruçunun, tarafı olduğu kamulaştırmamız el atma davasında lehine hükmedilen tazminat miktarının ödenmemesi ve mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminat bedeline kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Fakat başvuruçunun, Anayasa Mahkemesine sunduğu 6/7/2015 tarihli dilekçe ile borçlu İdarenin 6/2/2014 tarihinde yaptığı ödeme sonucu alacağının ödendiğini beyan etmiştir. Bu nedenle başvuruçunun lehine hükmedilen tazminat miktarının ödenmediği şikâyetinin değerlendirilmesine gerek görülmemiş, bununla birlikte Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminat bedeline kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmadığı yönündeki şikâyeti mülkiyet hakkının ihlali iddiası başlığı altında incelenmiştir. Ayrıca başvuruçunun lehine hükmedilen tazminat bedelinin geç ödenmesi nedeniyle mağduriyetinin söz konusu olduğu şikâyeti ise adil yargılanma hakkının ihlali iddiası başlığı altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

22. Başvuruçunun, lehine tazminata hükmedilen Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminat bedeline kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların

korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanun'un taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hâllerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002).

24. Kamulaştırmaz el atma nedeniyle görülen tazminat davaları ise niteliği itibarıyla haksız fiilden kaynaklanan davalar olduğundan dava tarihi ile kararın kesinleşme tarihi arasında mahkemelerce hükmolunan tazminata yasal faiz uygulanmaktadır. Yargıtayın 2011 yılına kadar içtihadı da Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin sadece kesinleşmiş kamulaştırma alacaklarında uygulanacağı yönündedir (*Mukadder Sağlam ve diğerleri*, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 61).

25. Ülkemizdeki kamulaştırmaz el atma davalarında devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin uygulanmaması AİHM tarafından eleştirilmekle birlikte (*Sarıca ve Dilaver/Türkiye*, No: 11765/05, 27/5/2010, § 49; *Ergen ve diğerleri/Türkiye*, No: 35364/05, 7/12/2010). Yargıtay da bu konudaki içtihadını 2011 yılından itibaren değiştirmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, kamulaştırmaz el atma davası sonunda hükmedilen tazminatın icra takibine konu edildiği ve ilamın kesinleşmesinden itibaren alacağa hangi faiz oranının uygulanacağı hususunda İcra Hukuk Mahkemesinden temyiz yolu ile önüne gelen bir uyumsuzlukta, icra takibi sürecinde tazminata hükmedilen mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren alacağa kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin yerinde olduğunu kabul etmiştir (bkz. § 19).

26. Bireysel başvuruya konu somut olayda da Mahkeme tarafından hükmolunan kamulaştırmaz el atma tazminatına dava tarihinden itibaren yasal faiz uygulanmıştır. Başvurucuların şikâyet ettiği husus ise dava tarihinden itibaren uygulanan faiz değil, Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren uygulanması gereken faizdir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkı*" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

30. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (*Bayram Gök*, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde,

olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (*Bayram Gök*, § 18).

32. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvuru yolunun, Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Bayram Gök*, § 19).

33. Somut başvuruya konu olayda başvuru, lehine tazminata hükmedilen Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesi kararının Yargıtayca 26/2/2007 tarihinde onanmasının ardından Ankara 23. İcra Müdürlüğü nezdinde 24/4/2007 tarihinde icra takibi başlatmış; alacağını ise 6/2/2014 tarihinde tahsil edebilmiştir. Ancak başvuru, icra takibi sürecinde alacağına, mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduğu, talebinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkartıp bunu mahkemeler önüne taşıdığına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Oysa başvuru, Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı göz önüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettiği bu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunması gerekmektedir.

34. Açıklanan nedenlerle bireysel başvurunun bu kısmına ilişkin ihlal iddialarının, başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

35. Başvuru, yargı kararı ile lehine hükmedilen tazminat bedelinin geç ödendiği şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvuru, açtığı tazminat davasında kamulaştırmaz el atma nedeniyle lehine hükmedilen tazminatı icra yoluyla takip ettiğini ancak ödemenin geç yapıldığını belirterek (bkz. § 14) adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Anayasa'nın 138. maddesinin 4. fıkrası şöyledir:

“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”

39. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

40. Sözleşme'nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

41. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında ilgili hükmü, Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerekse AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

42. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren; bireyin, adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşımın da aracıdır. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil; yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

43. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilmesini, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkını güvence altına almıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, bir temel hak niteliği taşımanın ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden Anayasa'nın 138. maddesinin adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (*Mustafa Demirtaş*, B. No: 2013/2002, 30/12/2014, § 51).

44. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde kararların icrasından açıkça bahsedilmediği için AİHM, mahkemeye erişim hakkından yola çıkarak yargı kararlarının yerine getirilmesi hakkını adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç vermesini sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (*Hornsby/Yunanistan*, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40). Bu çerçevede AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının lehine karar verilen tarafın zarar görmesini rağmen infaz edilmemesi durumunda mahkemeye erişim hakkının bir anlam

ifade etmeyeceğini ve yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesinin 6. madde anlamında “dava”nın tamamlayıcı unsuru olduğunu vurgulamaktadır (*Burdov/Rusya*, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 34).

45. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. İdareler yargı kararını uygulamayı reddediyor, ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa bu durumda davada taraf olan kişinin davanın aşamaları süresince yararlandığı Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar, her türlü varlık nedenini kaybedecektir. AİHM, bu yorumuyla bir yargı yerine ulaşma hakkının, sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil, aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmektedir (*Arman Mazman*, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 60).

46. Anayasa'nın 138. maddesinde mahkeme kararlarına uyma, bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare makamları lehine herhangi bir istisna kuralına yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu otoritelerince zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında yerine getirilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoritelerine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette, bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (*Arman Mazman*, § 61).

47. 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 6. maddenin on birinci fıkrası, 9/10/1956 ile 4/11/1983 tarihleri arasındaki kamulaştırmaz el atmalar nedeniyle mahkemelerce hükmedilen tazminatların tahsili amacıyla idarelerin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği hükmünü içermektedir. Kanun'da bu amaçla idarelerin bütçelerinden belli bir pay ayrılması ve ödemelerin bu paylar üzerinden yapılması, ayrılan payın hükmedilen tazminat miktarını karşılamaması hâlinde ödemelerin gelecek yıllara aktararak taksitle ve garameten yapılması öngörülmüştür. Taksitlendirme hâlinde kanuni faiz ödenmesi de kurala bağlanmıştır (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012). Ancak bireyin mülkiyet hakkına hukuka aykırı olarak müdahale eden idarenin, kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen alacakları veya tazminatları ödememekte ısrar etmesi hâlinde adil yargılanma hakkı kapsamında yargı kararlarının yerine getirilmesi hakkı ihlal edilmiş olur. Bu nedenle 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 6. maddenin on birinci fıkrası kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen alacak veya tazminatları ödememe sebebi olamaz (*Arman Mazman*, § 68)

48. Yargı kararlarının yerine getirilmesinde yaşanan gecikmelerin-başvurucuların adil yargılanma haklarına bir müdahale olduğu kabul edilmekle beraber- hangi süreye ulaştığında hak ihlali sayılacağı; davanın konusu, bir alacağın veya tazminatın ödenmesiyle alacak veya tazminatın mahiyeti, başvuru kararının icrasındaki menfaati, yargı kararının icrasının başvuru için önemi, ödeme ile sorumlu idarenin bütçe imkânları ve ödeme konusundaki tutumu, alacak veya tazminatın ödemenin gecikmesi nedeniyle değer kaybedip kaybetmediği, davanın kararın icra safhasıyla beraber toplam süresi ile kararın icrasında geçen süre gibi koşullara göre incelenmesi gerekir (*Arman Mazman*, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 66).

49. Başvurucu da yapılan ödemelerin maddi kayıplarını telafi etmediği yönünde bir iddiada bulunmamakta, kararın icrasından sonra şikâyetini kararın geç icra edilmesi nedeniyle hakkının ihlal edildiği şeklinde sürdürerek maddi tazminat talep etmektedir.

50. Başvuru konusu olayda İdare, okul yapmak üzere başvurucuya ait taşınmazla kamulaştırmasız el atmış olduğundan tazminat ödemek durumunda kalacağını bilecek durumdadır. İdarenin kesinleşmiş mahkeme kararıyla ödemek zorunda olduğu borcu konusunda ise başvurucuya bir ödeme planı vermediği anlaşılmaktadır. Ödenmesi gereken borç, ödenmesini aşırı derecede zorlaştıracak bir miktar değildir. Buna karşın İdare ödemeyi, yargı kararının 2/4/2007 tarihinde kesinleşmesinden yaklaşık yedi yıl sonra 6/2/2014 tarihinde yapmıştır.

51. Sonuç olarak yukarıda sayılan hususlar göz önünde bulundurulduğunda başvuruya konu olayda kamulaştırmasız el atılan taşınmaz nedeniyle tazminat ödenmesi yönünde kesinleşmiş yargı kararının üzerinden yaklaşık yedi yıl geçtikten sonra tazminat bedelinin ödenmiş olmasının, başvurucunun yargı kararlarının yerine getirilmesi hakkını ihlal ettiğine kanaatine ulaşılmıştır.

52. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. Başvurucu, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesini, 7.686,23 TL maddi tazminata hükmedilmesini ve bu tazminata bireysel başvuru tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmasını talep etmiştir.

54. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

56. Başvuru konusu olayda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte başvuruya konu olan ve Mahkeme kararı ile kesinleşmiş tazminat miktarının başvurucuya ödendiği dikkate alındığında başvurucunun manevi tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik başka bir giderim yolu bulunmadığı anlaşılmaktadır.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği şikâyetinin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargı kararının yerine getirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR olduğuna,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 198,35 TL harç ve 1.500 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına

14/10/2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Burhan ÜSTÜN

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Rıdvan GÜLEÇ